

Критичната интерпретация на творчеството на Каравелов, която предлагат двете Вазови писма, несъмнено заслужава специално внимание. И най-повърхностният прочит обаче не може да пропусне остротата на демитологизиращия критичен език. Противно на очакваното не стиховете на Каравелов са подложени на яростна атака. Вазов като че ли не се съмнява в очевидността на дефектите им, пък и добрите, които не могат да се открият¹⁸, все пак „са написани под силното влияние на Шевченко“. Прозаичните произведения на Каравелов изглеждат са предизвиквали повече тревога: „поради бързането си, с което ги е писал“, повестите на Каравелов из българския бит са „недодялани и слаби, те са лишени от интерес и често дъхат на фали, тъй като авторът е жертвал на тенденцията реалната правда на живота“ (21: 98). И тук водещ е упрекът за неоригиналност на творческата изява: „Любен подражаваше в повестите на М. Вовчук, но несполучливо“ (21: 99). Създаден е портрет на активна политическа фигура, притежавала ярък публицистичен талант, проявен най-вече в статиите – стилът, „блясъкът на ума, бойкостта на похватите“ в журналистическите изяви на революционера Каравелов са многократно подчертани. Високата честота, с която се използват определения като „деятел“, „агитатор“, „революционер“, натрапчиво се откроява на фона на единствената употреба на „писател“, при това съчетана с недвусмислено негативна оценка. Колкото до идеологическите възгледи на Каравелов, Вазов не се колебае да посочи и произхода им („руския nihilизъм“), и актуалното им политическо проявление – тъкмо тази „школа на Каравелов“ се откроява сред българската партия, довела до разрива с Русия¹⁹. Обобщаващият извод, че „влианието на литературното му творчество върху съвременната българска литература не се забелязва“ (21: 99), се появява като очаквано и успешно защитено предложение за пропускането на това авторство от бъдещата славистична антология. „Нека се каже някое ново и трезво слово за Любена Каравелова. Стига тоя наш безусловен, овчи култ...“ ще напише Вазов в писмо до Константин Величков година по-късно (21: 131), а засега миролюбиво ще поощри преводача Уманов-Каплуновски: „Вие добре сте решили да почакате пълните събрани съчинения на Каравелов. Няма съмнение, че там ще откриете много по-добри стихотворения...“ (21: 110).

Веднага след „Баян“ Уманов-Каплуновски издава сборника „Славянски поети в руски превод“ (1888 г.), като представените поети всъщност са двама: А. Шеноа и И. Вазов. До 1903 г. антологията „Славянска муза“ излиза в три поредни издания и във всяко ново издание постъпателно нарастват единствено текстовете на Вазов. Включен с цели 13 превода, българският поет всъщност заема централно място в цялата антология – нито един от чешките, словенски, сръбски и хърватски поети не е получил нито толкова много „поетическо пространство“, нито толкова обстойно тематично и стилово представяне²⁰. Напълно ахронично името Вазов открива чисто българската извадка, следвано от Л. Каравелов, представен с един-единствен текст („На Царя Освободител“), Ботев – с три текста, М. Москов и Пенчо Славейков – с по две лирически творби. От стихосбирката „Италия“ преводачът е подбрал седем текста, сменил е няколко заглавия и е оформил вътрешен цикъл („В морето“). В обяснителните бележки за Каравелов личи помощта, оказана от Вазов, и пак в съгласие с дадените на преводача напътствия името на помощника е изцяло спестено²¹. Още първото издание на антологията предизвиква много широк интерес. Появяват се множе-